A black and white portrait of Konstanty Galdyński, an elderly man with receding hair, wearing a suit and tie. The portrait is overlaid with a semi-transparent purple filter. The text is centered over the portrait.

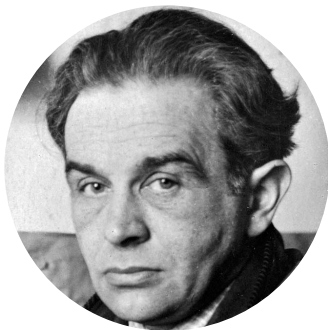
Месяц
ходзіць
на рукапісах,
крэсліць
словы –
і новыя піша.

Канстанты Ільдэфанс Галчыньскі

Выбранае

п

Канстанты Ільдэфанс Галчынські

Выбранае

*Пераклад з польскай
Андрэя Хадановіча*

Мінск
Выдавец Зміцер Колас
2019

УДК 821.162.1-1
ББК 84(4Пол)-5
Г16

Серыя заснаваная ў 2016 годзе.

Рэдкалегія серыі:

Л. Баршчэўскі, Зм. Колас, В. Сёмуха,
А. Хадановіч, Г. Янкута

Пераклад зроблены паводле выдання:
Konstanty Ildefons Gałczyński. *Dzieła w pięciu tomach*.
Warszawa: Czytelnik, 1979. Т. 1–2.

На вокладцы:

Анджэй Вярніцкі
Фотопартрэт К. І. Галчыньскага (1938?)

ISBN 978-985-23-0085-8

©Хадановіч А. В., пераклад на беларускую мову, 2019.
©Дызайн серыі. Русецкі М. І., 2016.
©Афармленне. Выдавец Зміцер Колас, 2019.

Пінокія

(Pinokio)

У вёсцы кашчавая цётка радзіла драўляную цацку.
Хлопчык дрыгаў нагамі й злосна язык паказваў.
Добрых зялёных мятлікаў глытаў, не пытаючы назваў.
Глыне – і салодкімі вуснамі лыбіцца па-вар'яцку.

А матылькі, як на злосць, назад вылятаюць праз вушы,
паветра над лугавымі краскамі крыльцамі месяцаць.
А хлопчык ходзіць па лузе, ад гневу бледны, як месяц,
і ловіць усё, што лётае, збірае крылатыя душы.

А потым бярэ свае страшныя блакітныя акуляры,
і з цвыркуном цынічным, аматарам граць на нервах,
бавіць ноч у махлярствах, бавіць ноч у блюзнерствах,
гуляе ў фальшывыя карты, фальшывыя лічыць даляры.

А трэцяй пятнаццаць быў выбух. Загінула ўся прырода.
«Ратунку!» – крычыць Пятрушка. Крык не дапамагае.
А месяц вісіць спелай вішняй каля галоднага рота.
Тут і канец першай песні. І не пачнецца другая.

1926

Ненасытнасьць

(Łakomstwo)

Да краёў у зялёным абсэнтавым джэме,
гіпнатычнай шаўковіцы п'ём асалоду.
Забаронены смак прыхаванага мёду.
Танец вуснаў да раніцы: сон-абуджэнне.

1926

Восень

(Jesień)

На дрэвах яблыкi зiхцяць, як вугаль з прыску.
Вятрак махнуў крылом – падвёў пад летам рыску.

Як мрамур гожыя i сцiплыя дзяўчаты
вядуць з Амурам бой, прыродай распачаты.

Асыпаўся каштан i ногi зябнуць зранку.
Самотны маладзён, парá шукаць каханку:

каб домік, вокны ў сад, фартэпіяна ў залі,
каб зранку валасы пяшчотна расчасалі,

каб не было турбот, апроч любоўных бiтваў...
Пасля б Мiцкевіча чытаў ёй, перачытваў –

такой задумлівай, як верасень у спліне,
салодкай, як твой шлюб i яблык на галіне.

1926

Стайня ўзімку

(Stajnia w zimie)

Снег калючы і цяжкі. Снег цісне на дахі.
З цёплай стайні шыбаюць драпежныя пахі.
Коні цуглі жуюць, і ты бачыш уночы
іх чырвоныя губы й блакітныя вочы.

Ардынарац ад радасці ледзь не самлеў,
покуль чысціў пачвару з мянушкаю Леў:
Леў вышэйшы па званні, бо конь генерала.
Зорка згасла – і ўзоры са шкла пасцірала.

Ардынарац заснуў. Можна выйсці нарэшце.
Сонца ззяе ўваччу, як вянок на нявесце.

Вецер свішча:

«Ой, люлі! Кароткім – калі!»,
сіні меч заганяючы ў горла зямлі.

1928

Вуліца шарлатанаў

(Ulica szarlatanów)

Хто палюбіць шарлатана
Ў свеце чэрствым?
Толькі зоркі недасяжным
Падарункам.
У таемных сутарэннях
Горкім трункам
Цешаць сэрцы – і шаманствам,
І блюзнерствам.

Іх рэлігія – смарагды
І рубіны.
Кроў нявінніц – толькі тэма
Для сатыры.
Вераць лічбам: 18,
3 й 4,
А з Еговы ды Ісуса
Строяць кпіны.

Шарлатаны Ватыкану
Шлюць праклёны.
Шарлатаны пагражаюць
Папам рымскім.

Плачуць зоркі над блюзнерствам
Іх няўрымсным.
І смяецца з іх пагрозаў
Змій зялёны.

Кожнай ноччу з неба месяц
Непадробны
Назірае штучны рай іх,
Поўны шклянак,
А пад ранак – зван фальшывых
Абяцанак
І вандроўных шарлатанаў
Плач вантробны.

Зранку сэрцы кроіць болям
Несціханым
Зван касцельны, безнадзейны
І прыгожы...
Выбач грэшным шарлатанам,
Пане Божа, –
Ты, што быў і ёсць таксама
Шарлатанам!

1928

Малітва сляпога лунатыка
(Modlitwa ślepego lunatyka)

Ты водар даў кветкам, а дзецям – усмешкі,
і сонца, і зорак касмічныя сцежкі, –
мне вочы вярні, дай святла ім, замглёным,
апаленым поўняй, шалёным, зялёным.

1928

Салют, мадонна

(Serwus, madonna)

Нехта кніжачкі піша, і слава сляпяя
з найвышэйшых званіцаў гудзе ім стазвонна.
Што мне слава? Я пра ўзнагароды не дбаю –
салют, мадонна.

Што мне рунь, і прадвесне, і песня над полем?
Рыфмаваць вашы «сонца й ваконца» да скону?
Толькі ноч, толькі вецер і дождж з алкаголем –
салют, мадонна.

Нехта жыў да мяне, значыць, будзе і потым,
бо Харон на пароме працуе бяссонна.
Гэты свет – сон вар'ята, жыццё з ідыётам –
салют, мадонна.

Я ўплятаю ў вянок залацістую лотаць,
для цябе, самай ціхай і ветлай, – карона,
каб і мы ўваскрасаць мелі шчасце і лётаць –
салют, мадонна.

Будзе коннай паліцыі неспадзяванка,
будзе плакаць рэдактар, дурны, як варона...
А табе мой вянок – маці, муза, каханка –
салют, мадонна.

1929

Вуліца Таварная

(Ulica Towarowa)

Грае на мандалінах хлопцаў начная варта.
Фарбаванья стужкі ветрам паўсюль развесіла.
Зоркі нібы парэчкі. І асабліва весела
ў небе ўзыходзіць месяц, проста з-за кінатэатра.

З фабрык ідуць дзяўчаты, пралетарскія гурыі,
вусны – у газіроўцы, а ў вачах – па сапфіры,
лузгаюць чорныя семкі, голас крыху пракураны,
сонцу паказваюць грудзі, круглыя, быццам ліры...

А калі змоўклі струны з іх песнямі-танцамі,
месяц-кінамеханік знік за электрастанцыяй
і на Таварнай вуліцы – змрок, а ў ім алкаголь
гусцее, як боль.

1929

Падарожжа ў Шчаслівую Аравію
(*Podróż do Arabii Szczęśliwej*)

Вецер заплёў каляровую коску са стужак.
Неба поўнае зорак, як Афрыка птушак.
Спатыкаюцца коні, грукаюць колы,
бо вазніца ўзяў чарку і ўжо вясьлы.

Ноч – як вясельная песня фата-марганы.
Грукаюць колы – то музыка, то не вельмі.
Зараз месяц схаваецца ў зорным вэлюме
і загарацца свечкамі ўсе барханы.

А ў карэце шчаслівыя закаханыя,
занурылі галовы ў падушкі духмяныя.
Вецер і колы пяюць усё дасканалей.
А яны і не ведаюць. Бо сканалі.

1929

Evviva la poesia

Конь пісаў бы таксама,
каб давалі сто злотых.
Меў бы творчыя мукі
і натхнення палёты.

Ды вазьмі хоць вярблюда –
запяе ў караване,
як праставішся добра
за яго вершаванне!

Кажаны маюць крылы,
галавой дагары
іх павесь – і тварылі б...
Ты таксама твары!

Дык выпельвай жа, Муза,
мае нівы і пожні –
між айчынных паэтаў
я, дальбог, не апошні!

Маю столькі метафар,
як сумётаў узімку.
Рыфмаваць пачынаю –
танчаць рыфмы ў абдымку!

Маю крылы натхнення
і амбіцый прапелер!
Нават дзіўна, чаму я
ўсё яшчэ не Ракфелер?

Я з любым афарызмам
на Парнас бы ўзыйшоў.
Каб я мог па-ангельску,
зарабляў бы, як Шоў.

Я пісаў бы, пісаў бы,
колькі б твораў было тых!..
Конь пісаў бы таксама,
каб давалі сто золтых.

1929

Партрэт панны Наэль

(Portret panny Noel)

Галандыя антыквараў, бязбожна пануеш, о панна,
увершаваная ў крэсла вісячае, дзе драмаюць
медныя грыфы і захад сядзе вялікім птушыным тэатрам
на валасы твае, панна, бязбожная ўлада, Галандыя!

Над тваімі вачыма зялёная горыч нябёсаў,
раскрытых, як сцёгны твае, у чаканні месяца;
пчолы сядваюць табе на вусны, думаюць, што на кветкі,
і не гудуць, бо твой водар іх ап'яняе, як мора.

Хто ж апяяў цябе так паміж дзвюх калонаў,
у цішыні, што як сон матылька над крыніцай,
у нізкім гудзенні сінечы й высокім крылатым золаце?
Глядзі, маё сэрца ля ног тваіх ляжыць і плача, як зорка.

1929

Элегія матыльку, раструшчанаму грузавіком

*(Na śmierć motyla przejechanego
przez ciężarowy samochód)*

Ты лайдачыў і жыў, як дзіця,
ты не бачыў задачаў жыцця –
і памёр безыдэйна... Хаця
колькі колераў, марна змятых!
Мой ты вэксаль без пакрыцця,
мой маленькі Нібэнімятлік!

1929

Песня пра страшнага капітана Папавая
(Pieśń o strasznym kapitanie Papawaju)

Andante cantabile senza moneta

На Таіці, на востраве Кука,
дзе слабым і бяззубым не рай,
надзвычайная бяка і бука,
неяк жыў капітан Папавай.

Папуасаў ён рэзаў, як дыні,
не праліў за жыццё ні слязы.
Толькі пальмаў далёка ў пустыні
не чапаў... Не чапаў два разы.

Трэці раз дасталося і пальмам –
ён какосаў натрэс колькі тон,
потым жонку ў намёце двуспальным
задушыў, як шалёны пітон.

Фаціма мела чорныя косы,
а на вуснах – памаду і спеў.
Ён жа трызніў: «Какосы... какосы...»,
рваўся, мкнуўся і цяжка хрыпеў.

Бо не жонку любіў ён, распусны,
а какосы й нічога апроч –
цалаваў, як дзяўчатак у вусны,
абдымаў іх... і жэр усю ноч.

Сталі пальмамі тыя какосы –
і жывот стаў вялікі, як слон...
І схапілі калеку матросы,
прадалі і аддалі ў палон.

Людажэру й сэксісту – навука,
не ляцець яму з намі да зор!
На Таіці, на востраве Кука
неяк жыў... потым неяк памёр.

1929

Нараджэнне

(Narodziny dzieciątka)

«Нейкае свята? – дзівіцца мох, –
Сам засвяціцца наш лес бы не змог».

Дзяцел марзянкай перадае:

«Дрэвы, рыхтуйцеся! Цуд настае!»

Зашапацелі кветкі і зёлкі.

Збегліся зоркі, малыя анёлкі.

Месяц прыходзіць, румяны, бы кухар,
і адчыняе з вятрамі свой куфар:

«Гэй, расхініце трысцё, не магу
ўбачыць, што робіцца ў тым трыснягу!»

Вецер паслухаўся, а між трысця –
цуд у пялюшках. Малое дзіця.

І загадаў тады месяц стары
кожнай расліне і зверу ў бары,
каб танцавалі й спявалі на свяце
у залатога, святога дзіцяці.

І светлячкоў закружылі чароды,
і распяўся ручай баравы...

А бор рыпеў, як старая камода,
поўная кветак, зайцоў і травы.

1930

Смерць паэта

(Śmierć poety)

Не ўратавалі прыпаркі,
ані лаўры Петраркі,
ані булён з адварам.
Доктар пачухаў ба́чкі:
«Смерць ад белай гарачкі».
І сышоў... з ганарарам.

Радасць цэламу дому:
«Вось і канец садому,
здырдзіўся алкаголік!
Больш не возьмеш ні чаркі,
перарэзалі паркі
нітку табе, саколік!»

Жонка пляскала ў ладкі:
«Скончаны лёс вар'яткі,
досыць п'янай нірваны!»
Сваякі панабеглі:
«Хутка згарыць у пекле
клоўн праспіртаваны!»

Абступілі суседкі,
і журналіст з газеткі
выступіў вельмі строга:
«Хто быў гэты пісака?
Жыў жыццё, як сабака,
здох – туды і дарога!

Хто ніводнай спадніцы
не прапускаў ні ў сталіцы,
ні ў яе наваколлі?
Хто спакушаў нявінных?
Хто ні піўных, ні вінных
не абмінаў ніколі?

Хто, калі йшоў «на каву»,
спойваў усю Варшаву?
Ён не быў херувімам!
А «творчы шлях удалы» –
ці не тыя скандалы
у кавярнях з Тувімам?

Хто ўчыняў нам дэбошы,
хто пазычаў у нас грошы
для сябрукоў-гарэзаў?
Вершы чытаў пра буры,
а пасля – у цензуры
тэксты нашыя рэзаў!

Прэч жа ў пекла, падсвінак,
ты заслужыў гэтка вынік –
алкагольны дэлірый!
Каб жа такія каналы
толькі так і каналі...»
...Раптам – райскія ліры!

Раптам – нябесныя сілы
на анёльскія крылы
падхапілі блюзнерца
і панеслі ў вышыні,
у эфірныя сіні
нецвярозае сэрца.

1930

Вясельная балада

(Ballada ślubna)

Каб не гэтыя гузікі, быў бы просты мужык,
мог бы дровы сячы, браць акопы штурмам,
чорнае поле араць. А так – фанфары і шык:
«Гляньце, вар’ят у цыліндры! Вясельны фурман!»

Каб не гэтыя стужкі, ружы і чапракі,
можна было б сказаць: ну вось, старая карэта –
трэба здаць у музей, разам вунь з тым паэтам,
што з прыгажуняй усеўся, – два галубкі.

Каб не гэтая зорка, што ўпала ў ноч,
можна было б падумаць, што ўсё прыснілі мы:
залатыя прысады, а з вежы наўзбоч
мармуровы анёлак лапоча крыламі.

Каб не гэты вянок і вэлюм, і мірт,
месяц як німб і твой безыменны палец,
можна было б сказаць, што я – проста малец,
закаханы ў дзяўчынку, і ў нас яшчэ флірт.

Можа, і праўда ўсё гэта нам толькі сніцца:
вечар, мой фрак, твой вянок, экіпаж, вазніца...
І ўсё наша жыццё, салодкае, як дыханне,
не дайшло б да сям’і. Калі б не наша каханне.

1930

Забойства на П'яца Ірэале
(Morderstwo na Piazza Irreale)

Юльяну Тувіму

Рэдактар быў тоўсты цынік.

Паэт быў анёл крылаты.

Рэдактар нудзіўся. Гадзіннік
адлічваў час да зарплаты.

Рэдактар на верш ледзь глянуў.

Гадзіннік ледзь рухаў стрэлкай.

Анёл жа ў той час між зямлянаў
змешваў каньяк з гарэлкай.

Узяў тры па сто й два па дзвесце,

схіліў галаву з каронай –

і стаў майстар-класы весці

з катлетаў і макаронаў.

У бары звінелі кілішкі

вершаробаў знясіленых,

і зялёныя мышкі

грызлі дзірачкі ў звілінах.

Пакуль рэдактар, як хворы,

даследаваў рыфмы ў творы,

сам творца ўзяў яшчэ порцыю, –

боскі катлетаборца!

Ёсць хвіля, калі ў галаве
Вавэльскі цмок ажыве –
і ты плюеш на традыцыю,
гуманізм і паліцыю.

Прыблізна такой рэакцыяй
выбухнуў аўтар, і амба!
Згадаў, што там, у рэдакцыі –
верш з рыфмай «віёла да гамба».

Няма чым карміць канарэек,
суседцы вінны тры тыдні!..
І творца, з'ехаўшы з рэек,
ляціць да рэдактара-злыдня.

Крыху перабраў, а ў выніку
трагедыі з катастрофамі!..
Рэдактар сядзіць пад гадзіннікам,
мірна драмае над строфамі.

А тут – анёл шасцікрылы,
з мечам, што зараз пратне:
«Не суйце свінячыя рылы,
мой верш не для вас, о не!»

Крыкнуў, і ў лоб штомоцы –
бац! – гадзіннікам з гіркамі...
Паэзія – выбух эмоцый,
секунда – і чэрап з дзіркамі.

П'янства – пачвара магутная...
Каньяк з гарэлкай – дарма...
Рэдактару смерць пакутная,
паэту ганьба й турма.

1931

Ціха-ціха адчынім браму...
(Powoli otwierajmy bramę...)

Ціха-ціха адчынім браму,
ледзве-ледзве крочым па сходах,
і паволі па калідоры
да дзвярэй, да дзвярэй апошніх.

Цэлы год адчыняем браму,
два гады ступаем па сходах,
а дзверы, апошнія дзверы
адчыніць далёка не кожны.

Бо за тымі дзвярыма схаваная,
двума вокнамі зацалаваная,
ружа стаіць у вазоне...

1932

Ідыёты ў байдарках (байка)
(*Kajak i kretyn (bajka)*)

Ідыёты пайшлі ў вандроўку.
Плыў па рэчцы човен за чоўнам.
Хто вяслае даўно і лоўка,
ідыётам лічыўся поўным.

Сонца ззяла, у небе ні хмаркі.
Авадні. Карчы. Павароты.
Людзі з берагу: «Што за байдаркі?
Ці не нашыя ідыёты?»

Наўздагон ім жонкі і дзеткі:
«Ой вярніся, прыдурак рэдкі!
Пашкадуй малога, малую!»
Кожны слухае – ды вяслае.

Вось мараль, не вельмі маральная:
кожны можа купіць намёт
для вандроўкі інтэлектуальнае –
і філосаф, і ідыёт.

1934

Вясёлы мост

(Wesoły most)

Стаяў ён сціпла над Вілейкай,
не ведаючы, што з ім стане...
Па ім хадзіў спадар Дамейка
і бомамі звінелі сані.

На мосце, не заўжды ціхутка,
спяваў дзядуля крываносы.
Звычайны мост. А побач будка,
дзе прадавалі папяросы.

А ў тую ноч – званы ўтары,
бо ты ішла, а следам – зоры,
і ўсе чатыры ліхтары,
нібы чатыры мушкецёры.

І ўсё запахла – даль і блізь,
віном і палыном, і ладанам,
і, як Міцкевічу калісь,
рамансы пахлі і балады нам.

І мост зрабіўся ўвесь пунсовы,
блакітны, срэбны, залаты –
і так застаўся, вечна новы,
як ты.

1934

Мелодыя

(Melodia)

Паказала на смочкі пальцам,
што ў пярсцёнку, нібы ў кароне,
каб зрабіў іх вершам і вальсам,
чыстай музыкаю сутоння.

І крануўся, кранаючы клавiш,
тваіх рук я, і вуснаў, і веек,
услаўляючы ўсё, што не ўславiш
без нябесных лiр і жалеек.

І спяваў тваё хараство я,
і нябёсы маімі сталі –
дзеля пальцаў з пахам павою,
дзеля веек начной Наталлі.

1934

Песенька

(Piosenka)

Мая любая любіць супец,
мая смуглая, мая зграбная.
Ёсць супец? Я таксама спец!
Трушчыць з булкай – штука прывабная!

У буфеце рачной флатыліі
дармаедам з дыпламам – ідылія.
Уплятаем боршчык па-флоцку:
у бясплотнай руцэ – лыжка плоцкая.

Чорт-грасмайстар заснуў каля дошкі.
Снег гуляе віленскай вулкай.
І варожаць валхвы-калядоўшчыкі
па руках маёй зграбнай і смуглай.

1934

Духі ў Варнянах, або Пралог
(*Duchy w Ornianach, czyli Prolog*)

Н-но! – драпежная нечысць,
смешная конніца кобальдаў,
перапэцканых фарбай!

Здані, што дзьмуюць у трубы
і лётаюць па-над шафамі
ў вобразе чорных пеўняў!

Н-но! – крыклівая банда,
свойскае пекла, схаванае
ў цёплых і цёмных шчылінах:

Пафнуцій, бажок добрай дрэмкі,
і Пандафілактус, што рэжа старонкі
кніжак, і Лямпагалоў, і Часун!

Вітайце, шаноўныя госці...
Такія, відаць, мелі поспех
годзе ў 300-м і ў 1000-м
на развясёлай бяседзе
мніхаў у Мэнэрсгайме.

Вось табе, Каралева-Клумба,
дасканалы рэцэпт ад нуды –
свет, які зніадкуль прылятае
і ляціць невядома куды...

1935

Уцэху шарлатанаў крызіс
(*Kryzys w branży szarlatanów*)

Сонейка, князь наш ясны,
хутка на захадзе згасне –
і апусцее кірмаш.
Шарлатан у кіёску
лялькі збывае з воску,
а кліентаў – нямаш.
«Гэй, сюды, людзі добрыя,
шчасце купляйце торбамі,
налятай і бяры!
Ёсць прываротныя зёлкі,
ёсць для ворагаў голкі,
ёсць косць з Афонскай гары.
Тут я, добрыя людзі,
кожнаму штосьці будзе,
рай для пакупнікоў!
Воцат сямі зладзеяў,
клей апошніх халдзеяў,
крэм а ля *puđra mazhou...*»
Толькі крык яго марны:
кажуць, тавар бяздарны,
і пагражаюць турмой.
Найсвяцейшая Панна,
выратуй шарлатанаў,
каб не ўмерлі зімой.

1935

Ноч у Вільні

(Noc w Wilnie)

Сэрца ные, а ў паветры млоць.
На Зарэччы дождж таксама плача.
Вецер, як на тыфус хворы госць,
трызніць Вільняй, мокрай і гарчай.

У шынку співаецца жандар.
У імгле хаваецца фіякр.
Самагубцы не хаваюць твар:
гэта проста – з моста кінуць якар.

На плакатах – крызіс і адчай.
Б'юць вазніцу, п'янага ў сасіску.
І Вілейка, звадлівы ручай,
плача горка, цёмна, па-расійску.

1935

Вільня, Нямецкая вуліца

(Wilno, ulica Niemiecka)

Вільня, Нямецкая вуліца:
злодзей да злодзея туліцца.
Хацеў мандарынку з рынку,
а прададуць – мандалінку.
Скажуць, дэфекты дыкцыі.
Не разбярэш без паліцыі.
Бо гэтай вуліцай найчасцей
хрысціянскіх пужаюць дзяцей.

На шыльдзе з футраным таварам
шчэрыцца тыгр шчарбата.
Вар'ят брыдзе з самаварам,
у самавары гарбата.
Канкурэнт абылгаў, што з клапамі гарбата –
не сталі гарбату купляць у вар'ята.
На Нямецкай вуліцы ў Вільні
роспачы, як у магільні.

Бо на Нямецкай, дзе з даўняй пары
селяцца скурнікі й кушняры,
сёння дзеяцца страшныя сцэны.
Шыльды крычаць: «Найлепшыя цэны!»
«Зніжкі на футры і паліто!»
Ды не купляе ніхто.

«Што прадаваць мем? Аблокі з месяцам?
Госпадзе, лепей павесіцца!»

Вар'ят з самаварам скача казой.
Крызіс крочыць, як смерць з касой,
праз Нямецкую вуліцу, дзе
роспачы, нібы рыбы ў вадзе.

Вільня. Нямецкая вуліца.
Найбяднейшыя норы.
Хворы Зыскінд сугуліцца
ля старэнькай меноры.

Страўнік баліць. Дыярэя.
Пятніца. Вечарэе.
Горкае шчасьце габрэя.
Зыскінд падкруціць knot.
Над шыльдай з тыгровай скураю
неба навісла хмурае –
сем нябёс, як сем нот.

Вільня. Нямецкая вуліца.
Найлепшы більярд у Шульца.

1935

Саламяная ўдава і дрэвы

(Słotiana wdowa i drzewa)

Фліртавала з арабам –
бедны муж хаваўся за грабам.
Загуляла з кашубам –
бедны муж нёс варту за дубам.
Знік кашуб, вярнуўся араб –
муж пабег за правераны граб.
Потым быў чэмпіён з рукапашнага бою –
муж уцёк і сядзеў пад вярбою.
А за свецкім ільвом Баніфацыем
элегантна сачыў пад акацыяй.
Спакушала мужчынак маленькіх –
муж таіўся за пнямі ў апеньках.
Выбірала высозных –
партызаніў у соснах.
Расквіталі яблыні й грушы,
а за імі – два вокі і чуйныя вушы...
Калі ж здарыўся крызіс вялікі,
і ўсе дрэвы на дровы пайшлі за пазыкі –
муж сачыў за яе стасункамі
цераз дзірачку ў першай айчыннай газеце з рысункамі.

1935

Крычыш у сне...

(Krzyczysz przez sen)

Крычыш у сне. Начнік пагас.

Наталачка! Наталля! Ната!

Чаму, чаму ты на Каўказ
не ўцекла, як браты і тата?

Тут, у аблозе хмараў шэрых,
панурых дзён бясконцы шэраг,
бяссонне, аспірын і грып...

Калі б уцекла, мела б замак,
і скакуноў прыгожых самых,
і вінаграднікі... Калі б...

1936

Импрэсарыя і паэт

(Impresario i poeta)

Дарма крычаць: «Вазніца, стой!»
Мы едзем разам, браце мой,
ты – суд, я – вечна вінаваты.

І ўсё-ткі разам, з года ў год.
Цяпер зіма і снег, і лёд,
і вецер барадою з ваты.

Ты мой Рэдактар, мой Агент,
мой Больш-ні-Кроплі, мой Ушчэнт,
мой Будзьма, мой Заўсёды-Разам.

І круціць колы смешны воз,
праз пыл і спёку, і мароз,
а ў ім – твой трубадур і блазан.

Ты – лічыш. Я – на небе сплю.
Ты апускаеш на зямлю:
«Пад'ём, пісака! Марш на неба!»

А напішу – твой кіслы твар
мне кажа: «Будзе ганарар:
на чэрствы бутэрброд без хлеба».

Ляціць вазок. У дождж і снег.
За вокнамі дваццаты век
мільгае – як кіно, шалёны.

І непазбежны наш хаўрус:
я ў небе ведаю ўсіх муз,
ты на зямлі ўсе тэлефоны.

Смяешся, што не сплю ўначы.
Спяваю – кажаш: «Не крычы,
твае нашчадкі ўсё пачулі».

Мы едзем. Едзем. Твар у твар.
Мой добры геній. Мой жандар.
Далёкі. Як свая кашуля.

1937

Бачыш, восень...

(Oto widzisz, znowu idzie jesień)

Бачыш, восень... Ад вятроў сцюдзёных
з галавой схаваемся ўва сне.

Ты надзень смарагдавы пярсцёнак,
разам пасумуем па вясне.

Лета, як асуджаны на пласе,
пад сякерай восеняў і зім...

А вясна ў смарагдзе засталася,
у цябе на пальцы, назусім.

1937

Запрашэнне на плач

(Zaproszenie do płaczu)

Ачмурэлы, бягу праз варшаўскае лета,
сустракаю шмат рознага люду:
«Заўтра будзеш? Наконт лібрэта балета!»
«Ясна, буду!» – Хоць, ясна, не буду.

З кабрыялета джаз-каралева
кліча: «Дай назву для спеву пра Еву!»
А я ёй: «Белы наліў».
Сто золтых узяў – і зваліў.

Ловіць рэдактар: «Увечары ў друк,
трэба для перадавіцы
даць загаловак. Хутчэй, мілы друг!»
Узяць пяцьдзясят – і змыцца!

Просіць Матыльда з шоў «Базілеўсы»:
«Вершык нам дай для шыльды!»
Ад «Базілеўсаў» зуб разбалеўся.
Як жа імя той Матыльды?

Просяць аддаць рэдактуру ў пяць,
а восьмай чакаюць мой нарыс,
апоўначы – дзынь! Журналісты не спяць:
«Ваш каментар...» – «Зараз... зараз...»

Зараз... вам бомбу ў акно!.. Сябрукі,
людзі, што ў снах толькі бачу,
пойдзем паплакаць на пляж, да ракі,
я абвяшчаю дзень плачу:

над недапетым пошлым куплетам,
кволым балетам, хворым паэтам,
менталітэтам, што верыць газетам,
над языком, што лізаў тым і гэтым,
нашым населеным дурасцю светам –
і толькі плач не жыве там!

1938

Урад і грамадства
(*Rząd a społeczeństwo*)

Урад раз'еўся, наш пястун,
а іншых голадам замучыў,
і ў выніку такі дры... мучы
працэс, нядобрага вястун.

Хоць я ў палітыцы не спец,
ды зразумеў, што ўсім пі... жама
падасца мокраю. Эх, мама,
не там радзіўся твой хлапец!

1939

Як нас гады ні лавілі...

(Jak się te lata myła...)

Як нас гады ні лавілі,
мы з табой і далей
кročым паўз бераг Віліі
ў зеляніне алей.

Нашы адбіткі – гасці
ў залюстроўі вады.
Важны, як немец, па мосце
голуб туды-сюды.

Мае маленькую працу:
маленькім багам да ног
нясе, як Фідыла ў Гарацыя,
найменшы ў свеце вянок.

Свет – наогул ідылія:
нібы ў пекла Вергілія,
рушым за нашай зоркаю,
што, як каханне, горкая.

Сонца сядзе на вейкі.
Вільня ўваччу – міраж,
б'ецца й гарыць, як нейкі
старабургундскі вітраж.

1939

Песня пра салдатаў з Вестэрплятэ
(Pieśń o żołnierzach z Westerplatte)

Калі з абжытае зямлі
агнём пагналі кáты,
чацвёркамі ў нябёсы йшлі
салдаты з Вестэрплятэ.
(А лета ў тым годзе было выдатнае.)

Ішлі й спявалі: «Не бяды,
што так балелі раны,
бо як цудоўна йсці туды,
на райскія паляны».
(А на зямлі было столькі верасу для букетаў.)

Стрымалі ў Гданьску першы ўдар
нямецкае гарматы,
цяпер высока паміж хмар
салдаты з Вестэрплятэ.

А ўсе, хто мае слых і зрок, –
ім не забыць да скону,
як чуўся ў небе роўны крок
Марскога Батальёну.

І спеў чуваць было такі:
«Нябёсы – схоў часовы,
ідзём, але не на вякі,
у вырай верасовы».

...Бо ў дзень, калі вятры вайны
абвесцяць час адплаты,
ў Варшаву спусцяцца яны,
салдаты з Вестэрплатэ.

1939

Сон жаўнера

(Sen żołnierza)

Плыве зялёная лодка...
Так блізка, дастаць рукой,
шчасце маё салодкае.
Дом. Калыска з дачкой.

Будуць на падзаконьні
зноў чырванець герані...
Жонка ў акенца гляне,
жонка плясне ў далоні,

жонка выляціць птушкай
да мяне на дарогу.
Слёзы. Цішэй. Дачушка
спіць яшчэ. Дзякуй Богу!

– Як матуля? – Здаровая.
Да калыскі схілюся.
Што было, прамінула.
Дзякуй за ўсё, Ісусе!

– Хочаш есці? – Не трэба.
– Хочаш гарбаты? – Не.
Дай на цябе з дачушкай
паглядзець. Хоць у сне.

1939. Напісана ў палоне

Ліст вязня

(List jeńca)

Дабранач, мая адзіная,
ты ўжо заснула, магчыма.
А я ў бараку гадзінамі
твой цень цалую вачыма.

Мая каханая, родная,
анёл-абаронца мой,
у спёку – вада халодная
і рукавіца – зімой.

Шчасце маё вясновае,
восеньскае, зімовае,
летняе, – хоць бы слова мне
райскай шапні замоваю.

Каб я праз морак пякельны
табе ў адказ прыхрыпеў:
ты – спеў майго лёсу вясельны,
жыцця найвышэйшы спеў.

Лагер Альтэнграбаў, 19 III 1942

Божая Маці Палонных

(Matka Boska Stalagów)

Лістападаўскі вецер дыхаў цяплом і скрухай,
рэхам спаленых стужак, а за калючым дротам –
жаліўся лісцю букаў, нібы апошнім нотам...
Выйшла з-за букаў да вязня і сказала: Паслухай!

Я ўскладаю на голаў рукі табе, а ў далонях
міласэрнасць і мужнасць – чалавекам застацца.
Я начэй тваіх стома, дзён бясконцяя праца,
барацьба і малітва – Божая Маці Палонных.

Ведаю страх і распач моцнага і слабога,
адзінокія ночы і лісты на дасвецці,
нібы кветкі, сплятаю – і ў адзіным букеце
ўсё пакладу ля трона Сына майго і Бога.

Госпад зірне з нябёсаў і, усяму даўшы рады,
так памяняе імёны болесцям і патрэбам,
што яны ператворацца ў дьяменты й смарагды,
і найстрашнейшае гора стане зялёным дрэвам.

Я застануся з вамі, да канца з вашым болям,
буду цвісці вярбою ўсім, хто гіне ад сцюжы,
песняю над адчаем, сонцам над мінным полем,
грэючы вашы сэрцы, як замерзлыя ружы.

Да сустрэчы. Сыходжу да жанчын і дзяўчатак,
аднясу ў іх баракі добрыя сны з навінамі –
пра незабітых хлопцаў, пра мужоў, немаўлятак...
А памерлых ад ранаў калыхацьму рабінамі.

Лагер Альтэнграбаў, лістапад 1944

Сёмае неба

(Siódme niebo)

Я з аўтобуса выйшаў узімку,
ўратаваны тваёй малітваю,
выйшаў проста ў твае абдымкі,
твае водары й валасы твае.

Месяц сцэжку вымасціў снамі
і за дрэвам схаваўся нема.
Ноч пярсцёнак самкнула над намі –
і настала сёмае неба.

1945

Гісторыя з пярсцёнкам
(Historia z pierścieniem)

Сустрэў дзяўчыну – і млее,
з размовамі прыстае,
што бачыў у Галілеі
пад фігавым дрэвам яе.

«Ноч, – кажа, – гучала спевам,
поўная нотаў і кветак,
а ты пад фігавым дрэвам
мне ручкай зрабіла вось гэтак.

Ты мела павязку на сцёгнах
і голуба з матыльком,
а ноч, надзеўшы пярсцёнак,
вянчалася з маладзіком».

...Увесь гэты цырк трывае
і пяць, і дзесяць хвілін,
а потым яна ў трамвай – і
ён застаўся адзін.

Дагнаў яе ўжо на пляцы,
дзе пастамент з нейкім вершнікам.
Сказаў: «У тваім палацы
ўсе птушкі спяваюць вершамі.

Я помню кожную птушку,
я сябра ўсім тваім ружам,
я быць табе рады за служку,
хоць лепей – законным мужам.

Буду ад сілаў цёмных
бараніць, як канвой,
згублю і знайду твой пярсцёнак...
Дарэчы, бяры – ён твой!»

Яна яму: «Вы вар'ят?
Асадзіце назад!»

І тут – завея. Абое
згубіліся ў завірусе,
бы кацянё сляпое.
Яна яму: «Я баюся».

А ён глядзіць на пярсцёнак –
і водзіць яе дварамі,
крычыць на снег, як дзіцёнак...
А потым схаваліся ў храме.

І так надзейна схаваліся,
што нават пацалаваліся.

Брусель, 1945

Пакахаў цябе...

(Pokochatem siebie...)

Пакахаў цябе ў сінюю поўнач,
што была без межаў і стрэхаў,
калі сэрцы свецяцца побач:
я ўздыхну, і ты – быццам рэха.

Пакахаў у кароне і босую,
на світанку і ў цемры боскую.

А калі мне скажаш: «Не веру,
што каханне было гэткім моцным»,
адкажу: «Запытайся ў ветру,
што зрывае зоркі над мостам,
і дуброву бярэ ў аблогу,
і шукае, шукае, шукае ягады глогу!»

1945

Зоркі

(Gwiazdy)

І заплакалі зоркі Бельгіі,
што разбіў аб жарсць карабель я,
кажуць, сэрца дурное, няўцямнае,
а блакітная шэпча: «дзіця маё».

І заплакалі зоркі Нямеччыны
над маёю доляй скамечанай,
што каханьня хацеў я зашмат,
што даў веры гітары, вар'ят,
што пайшоў за свечкай, нямудры,
а над ёй свяціліся кудзеры,
юны месячык з аблачынкай
і над мостам – песня з катрынкай.

Доўга раіцца зорка з зоркаю,
а блакітнай шкада: «дзіця горкае».

Зоркі ў цемры над Нотр-Дамам
гэтаксама кажуць: «Шкада нам»,
у каханне маё паверылі
і рыдаюць з маёй самотнасці,
і блакітна стала ў паветры,
ва ўсім свеце і тут, на мосце.

А адна ўздыхнула ў сінечы:
«Я яго разумею ў нечым».

Толькі нашыя, польскія зоры
закрычалі: Ды ён жа хворы!
Бо нашто закаханы пастух нам,
зніч надзеі ў небе патухлым,
непатрэбны музыка й срэбны
інструмент яго непатрэбны,
непатрэбны касцёл з малітвамі,
непатрэбныя лісце і літары,
пошум ветру і лаўка старому,
і раскоша – у ноч пагрому.

Парыж, снежань 1945

Калі перастанеш кахаць...

(Gdybyś mnie kiedyś miała przestać kochać...)

Калі перастанеш кахаць, нічога мне не кажы –
Бог, што таксама ўсё ведае, толькі смяецца між зорак,
калі ў пустэльных аазісы знікаюць, як міражы,
калі пасылае нам голад, землятрус і паморак.

1946

На могілках – там...

(Wiem, że jest gdzieś taki cmentarz...)

На могілках – там, дзе не будзе адчаю,
ні крыўды, ні слёз у журбе, –
ёсць надпіс пра сэрца маё, дарагая:
«Білася дзеля цябе...»

У кожным порце, на кожным вакзале,
у кожнай браме, штодня...

А іншае, што б табе тут ні казалі, –
хлусня, памятай, хлусня.

1946

Ці я вінен...

(Cózet winien...)

Ці я вінен, што столькі блукаю –
і аднойчы цябе сустрэў,
зразумеў, што ты месяц над гаем
і лістота ўсіх маіх дрэў,

сенажаць з вясёлай крыніцай
і пярліна са дна маіх мар,
і Цэрэра над спелай пшаніцай,
і зялёны вецер у твар.

1946

У сне

(We śnie...)

У сне ты мая ўпершыню,
у сне я твой першы самы.
Пра вершы з табой гаманю,
пра птушак, пра котак з вусамі.

Там лясы, як свята спакусы,
і, як папараць-кветка, – вусны,
каб начамаі смачней было;

там чакаеш, мая Клеапатра,
мая слодыч, мой сэнс – і ўпарта
я іду да цябе, як святло.

1946

Збавенне грэшных
(Ucieczka grzesznych)

Божая Маці па моры хадзіла,
родная ўсім заблуканым і блізкая.
Вечар быў ветраны й смешны на дзіва.
Месяц у срэбнай калысцы пабліскваў.

І грэшнікі ўсёй зямлі
на караблі прыплылі:
«Збаў ад грахоў, Багародзіца!»

Яна ім дала па рубіне:
«Трымайце – й душа не загіне,
малітвай маёй абароніцца».

Ды карабель іх пайшоў у глыбіні –
грэшнікам цяжка па моры ісці.
І патанулі рубіны,
і пахаваліся ў водарасці.

Зрэдку з глыбіняў зазьяе каменне.
Каб грэшнікі мелі збавенне.

1946

Балада пра самотную помпу
(*Ballada o samotnej pompie*)

*Тром Брэйгелям:
Старэйшаму, Пякельнаму й Аксамітнаму,
і Адзінаму Казімежу Выку – арыстарху –
гэтую «Баладу пра самотную помпу»
прытэсвае шалёны аўтар*

Стаіць самотная помпа
на вуліцы Хрызапомпа,
стаіць гадоў ужо сто;

кран яе – пыса дэльфіна,
з пысы цячы павінна...
і што?

Часам прыйдзе Славацкі,
ды ў паэтычным запале
на яе й не зірне;

часам кажан вар'яцкі,
а каб ваду пампавалі,
дык не.

Поўня, як помпа нябесная,
сёння такая пампезная,
золата з неба бруёй;

шумяць жалобныя туі,
з помпы ніхто не пампуе,
аёй!

Часам пройдуць халдзеі
з Генуі ў Гарадзею,
з Вавеля ў Вавілон:

чарадзеіства – крык моды.
А помпе? А помпе самоты
праклён.

Помпа чакае цярпліва
на прыход Вадаліва,
што ў дарозе яшчэ:

на ручку націсне – і хлыне,
як золата з неба плыняй
цячэ!

Ёсць актуальныя справы,
край наш такі цікавы –
і гэтаму, і таму.

Ёсць кацяняты, шчаняты...
А я дзень і ноч, як наняты,
толькі помпай заняты –
ЧАМУ?

1946

Сіротка

(Sierotka)

I

Мае Гануля матулю,
мае Беатка татку,
і ў Басі, і ў Касі свая сям'я,
толькі я – нічыя:

бедная сіротка,
стакротка, ідыётка,
тата загінуў, а мама ў Швецыі,
я ў небяспецы.

Уночы самотна
і ўдзень адзінока.
«Мама!» – гукаю,
а мама далёка

у беднае сіроткі,
стакроткі, ідыёткі,
тата загінуў, а мама ў Швецыі,
я ў небяспецы.

II

У Мацка і ў Алькі
ёсць цацкі і лялькі,
зорачка ў небе, скурка ад гускі,
толькі ў мяне – нічагусенькі.

Сумная праца,
аж сэрца ные,
слёзы бруяцца
на аркуш буйныя,

пакуль пішу: «сіротка,
стакротка, ідыётка,
тата загінуў, а мама ў Швецыі,
я ў небяспецы».

III

А ўчора паэт
для мяне чытаў вершыкі:
трэснуў буфет
і пападалі вешалкі.

Кажэ: «Багіня,
вас пісаў Гоя,
марна не згіне
прыгоства такое,
возьмем крэдыт і давайце жыць разам,
не забівайце адмоўным адказам.

Бо і ў шчанятаў, і ў кацянятаў
сэрцам да сэрца туліцца прынята,
і ў завіруху, і ў сквары Сахары
божыя дзеці збіваюцца ў пары.

То ж да мяне прытуліцеся ўдзячна:
мама – у Швецыі, маме не бачна.
Я ваша зорка, ваш лёс і бяспека:
стрэціў дзяўчынай – зраблю чалавекам.

Скончаны шлях твой сіроцкі, вар'яцкі,
я – твае лялькі, я – твае цацкі,
хлеб на стале, полымя ў сэрцы,
грошы ў шуфлядзе, посуд у секцыі,
я твая мама і тата таксама,
будзе ад сёння замужняя дама
з беднае сіроткі,
стакроткі, ідыёткі,
тата загінуў, а мама ў Швецыі,
ты ж – са мною ў бяспецы!»

Пошум дажджу...
пацалункі... куніга...
Зранку гляджу –
знік гадзіннік «Амега»
з залатымі стрэлкамі,
грамафон з кружэлкамі,
срэбныя лыжкі,
антыкварныя кніжкі,

начны гаршчок,
малочны парашок,
шоўку два метры,
тры новыя швэдры,
імартны ровар,
модны пуловер,
смарагды з Явы,
шаснаццаць пачак кавы,
дзе лейкі,
тры жалейкі,
адна партатыўная рацыя,
арыгінал Матэ́йкі
і рэдкі аўтограф Віткацыя,
чахол ад акулераў
(а ў ім дзве тысячы амерыканскіх даляраў),
ключы ад матацыкла –
усё дарэшты знікла
у беднае сіроткі,
стакроткі, ідыёткі,
тата загінуў, а мама ў Швецыі...
Чытачкі паэзіі, вы ў небяспецы!

1946

«Лірыка, лірыка, крохкая эўрыка»
(«*Liryka, liryka, tkliwa dynamika*»)

Ці мне ўзнагародай? Ці карай?
Я стаў дапатопнай пачварай:
ці то ваўкатаўрам, ці то міназаўрам,
ці кота-анёлам амаль,
бо – лірыка, лірыка,
крохкая эўрыка,
ангелалогія
й даль.

Іду, скажам, разам з Артурам –
і поўня ўзыходзіць над мурам,
Артур мне: «Ратунку ад гэтага трунку
няма!», я ж не слухаў, на жаль,
бо лірыка, лірыка,
крохкая эўрыка,
ангелалогія
й даль.

Мяне ўсе на працы жахліва баяцца,
бо толькі прыходжу на *любую* працу,
пішу слова «Вісла» – й адразу павісла
сляза, кантрабандны крышталь,
бо лірыка, лірыка,
крохкая эўрыка,
ангелалогія
й даль.

Не трэба дзівіцца, калега-паэце,
бо я шэсць гадоў прабадзяўся па свеце,
бо Польшча наўкола, як арфа Эола,
бо ў сэрцы спявае раяль,
бо лірыка, лірыка,
крохкая эўрыка,
ангелалогія
й даль.

Не смейцеся, людзі, я веру прагрэсу,
я нават чытаю дзяржаўную прэсу,
я сам надрукую паэму такую –
як гліна, як камень, як сталь,
бо лірыка, лірыка,
крохкая эўрыка,
ангелалогія
й даль.

Я хутка загнуся ад гэтай штуковіны,
і прыйдзе ўвесь Кракаў на супер-паховіны,
і нехта з палякаў бы верш накалякаў,
і танчылі б, танчылі баль,
бо лірыка, лірыка,
крохкая эўрыка,
ангелалогія
й даль.

На камні напішуць ад шчырага сэрца:
«У ГЭТАЙ МАГІЛЕ ВАР'ЯТ І БЛЮЗНЕРЦА».
А хтось ад рукі дапісаў бы радкі,
як самы пачэсны медаль:
«лірыка, лірыка,
крохкая эўрыка,
ангелалогія
й даль!»

1946

Зачараваныя дрожкі

(*Zaczarowana dorożka*)

*Наталлі – ліхтарыку
зачараваных дрожак*

I

Allegro

Запытайся ў сяброў,
яны ў курсе таксама.
Шэсць загадкавых слоў –
вось і ўся тэлеграма:
ЗАЧАРАВАНЫЯ ДРОЖКІ
ЗАЧАРАВАНЫ ВАЗНІЦА
ЗАЧАРАВАНЫ КОНЬ

Напісаў без памаркі
чарадзея Бэн Алі:
«Зачароўваць фурманкі
вы таксама б маглі:

бліснуць фурману ў вочы
адмысловаю брошкай;
бліснуць брошкаю двойчы –
зачаруюцца й дрожкі;

але конь – не!» Званю:
«Ці магчыма, каб коней?»
Бэн Алі ў тэлефоне:
«Не паверу ў хлусню!»

Шчэрыць рот белазуба
паштальён уначы.
Валасы ўсталі дуба,
хоць ад жаху крычы:
ЗАЧАРАВАНЫЯ ДРОЖКІ?
ЗАЧАРАВАНЫ ВАЗНІЦА?
ЗАЧАРАВАНЫ КОНЬ?

Задрыжаў і заахаў.
І кружылася п'яна
срэбра кракаўскіх дахаў,
нібы словы ад Яна
стаць загадвалі зоркам
па-над лісцем на якар.

Можа, я падвячоркам
сам замовіў фіякр?

Можа, прагнуў натхнення
і хацеў у вандроўку,
мо рамізніку сненні
звілі вус у вяроўку
і знячэўку прыйшлі
вецер, ноч, Бэн Алі,
ЗАЧАРАВАНЫЯ ДРОЖКІ,
ЗАЧАРАВАНЫ ВАЗНІЦА,
ЗАЧАРАВАНЫ КОНЬ?

II

Allegro sostenuto

Ад Венецыі аж да Суконнага рада
на Артуру і Ронарду вісну анучай.
Але крочыць няпроста. Як даць сабе рады?
Свеціць шыльдамі Кракаў на трох небаракаў –
і шалёныя літары лепяцца ў кучы:

III

Alegretto

ўночы НАБІВАННЕ ЧУЧАЛ
ўночы КРАМА «ЎСЁ ДЛЯ ХАТЫ»
ўночы КАВА і ГАРБАТА
ўночы МЯСА й МАЛАКО
ўночы МЭБЛЯ РАКАКО

ўночы ЛАЗНЯ і ЦЫРУЛЬНЯ
КАЗІЎНОчы КОН І ГУЛЬНІ
ўночы ШОЎ КАРОЛЬ ЯМАЙКІ
ўночы СТАНІКІ і МАЙТКІ

ШКОЛА ТАНЦАЎ на тры чвэрці
ВАЛЬС а рэшта СКОКІ СМЕРЦІ

ўночы ГУРТ «СЯБРЫ КАСЦЁЛА»
ўночы ЎСЁ-ШТО-ЁСЦЬ-НАЎКОЛА

словам, вечныя сябры –
ноч і ночныя вятры.

IV

Allegro ma non troppo

Мы прыйшлі да карчмы «У мурынаў»:

э-эх, з полымя ды ў агонь!

Толькі погляд на пляц я кінуў –

звар'яцееш ад гэтых навінаў! –

ЗАЧАРАВАНЫЯ ДРОЖКІ,

ЗАЧАРАВАНЫ ВАЗНІЦА,

ЗАЧАРАВАНЫ КОНЬ.

З вежы Мар'яцкай святло цярушыць,

а конь, уяві, сам вушамі варушыць.

V

Allegro cantabile

Грыва і хвост адліваюць белым,

вецер у грыву і белы вэлюм.

Панну да шлюбу вязе фурманка,

панну й матроса, яе каханка.

Вабіў матроса мора блакіт:

кінуў дзяўчыну, змяніў краявід,

ды памыліўся – з'еў яго кіт.

Следам за любым – нявеста ў труну,

смерць не пакінула панну адну.

Так, бо каханне – вялікая сіла –
нават па сконе іх зноўку злучыла.

Зноўку трымае вознік ляйчыны,
едзе жаніх з прыгожай дзяўчынай.

Недзе ў прадмесці, ў старой капліцы,
цілі-цілі-цеста замесіцца:
злучыць навек з сужанцом сужаніцу
ксёндз мясцовы, падобны да мясяца.

Ноч. З матросам яго абранніца.

Але, як ні шкода, з раніцы
ў браме, дзе дражняць няўмекаў
барочныя сны мастакоў,
згінучь, нібы пад векам,
на векі вякоў:
ЗАЧАРАВАНЫЯ ДРОЖКІ,
ЗАЧАРАВАНЫ ВАЗНІЦА,
ЗАЧАРАВАНЫ КОНЬ.

VI

Allegro furioso alla polacca

На рагу Піўной і Шпаркай
грае вальс «Сланы пад чаркай»,
кнайпа ходзіць ходырам.

Там у слоіках гуркі,
па-над кухлямі – дзядзькі,
зачараванья водарам.
Прамаўляе пан Аношка:
покуль трошкі маем дрожкі,
покуль Вісла мае хвалі,
а мы коней захавалі,
не стаіць вазок парожнім,
застануцца ў месце кожным,
хоць не дужае цаны,
хоць няшмат, ну хоць адны –
ЗАЧАРАВАНЫЯ ДРОЖКІ,
ЗАЧАРАВАНЫ ВАЗНІЦА,
ЗАЧАРАВАНЫ КОНЬ.

1946

З інфернальної анталогії *(Z antologii infernalnej)*

Антон начытаўся Платона,
сказаў: «Больш не веру ў пекла».
Прыбегла жонка Антона,
і мама яе прыбегла.

«Паслухай, дурань, я веру,
і мама верыць таксама,
дык лепш не будзі ўва мне звера,
бо не ўратуе і мама!»

«Злітуйся, – цешча моліць, –
не спрачайся дарма,
бо што падумае моладзь?»
А ён ім: «Пекла няма!»

З жонкі сліна аж хлешча,
цешча – штось пра дзяцей,
а ён: «Хоць Вы мне і цешча,
але Платон даражэй!»

...Горка пабітых талерак –
ведай жончыну злосць!
І зразумеў недаверак:
пекла ўсё-такі ёсць.

1947

Ліст дзяўчатам з друкарні
(*List do dziewczyn z drukarni*)

I

Прыгажуні з друкарні,
толькі вам па сакрэце:
каб быў я мастак, то вас бы
пісаў на кожным партрэце –
рабіў бы вам, чарадзейкі,
такія доўгія вейкі,
а на губах столькі ружаў,
што нават сляпога б узрушваў;
гваздзікі б вам у косы
я ўплятаў, чараўніцы,
і зіхацелі б нябёсы
вашымі завушніцамі.

II

Каб я валодаў лірай,
такія дарыў бы вам спевы,
каб вашыя хлопцы шчыра
верылі: вы – каралевы;

каб словы гайдалі хвалямі,
каб сонцам гарэлі ноты,
каб вы іх *любым* спявалі
й не ведалі адзіноты.

III

А дадзена будзе конам,
каб месяцам стаў я апоўначы –
свяціў бы ў вас над балконам,
іншых балконаў не помнячы.

Для вас бы спяваў у хмары я
месяцовыя арыі,
далёкім зорам без назваў
імёны б вашы падказваў;

планеты кружыў бы ў вальсе,
каб добрыя сны збываліся,
благі ж – хай у Лету кане...

Дабранач, дзяўчаты з друкарні!

1947

Вераб'іны Вялікдзень

(Wróbla Wielkanoc)

Зляцеліся верабейкі,
гамоняць, гудзяць на дрэве.
А гоман дзівосны нейкі,
гудзяць у важнай патрэбе.

Адзін: «Як на сэрцы лёгка,
нібыта дзеіцца казка».

Другі: «Бо ўжо недалёка
Вялікдзень, святая Пасха».

Чакай, далей цікавей,
бо трэці цырыкаць стане,
чацвёрты ж, агонь-верабей,
нясе на дзюбе світанне.

Потым пяты, а потым шосты,
а пасля той бандыт бруднахвосты:
так трымае вялікі пост,
што заляпаў маленькі хвост.

Не падумай, яшчэ не канец.
«Вось мы, вось мы!» – так восьмы жанглуе.
А дзявяты, як пасланец:
«Алілуя, браты, алілуя!

Алілуя! Спявайма, браточкі!»
І звіняць, як на дрэве званочкі:
«Алілуя... алі... але...» –
і ўсё дрэва пяе ў святле.

Вартаўнік нёс два ліхтары:
першы з газай, другі пад вокам.
Усміхнуўся: «Во песняры!
Філармонія проста пад бокам».

Прыпыніўся. Задзьмуў ліхтар.
Не дарма на нагах без начлегу.
І ад слёз выцірае твар,
бо Вялікдзень. Вялікдзень, калега!

І бабуля, ва ўсёй красе,
устае на мшу без прымусу
і па свеце радасць нясе,
як паэт, што верыць у музу.

Ды найлепшыя песняры –
вераб'і, бо ззялі ўгары
ў пурпуровым шатры зары
ўсё вышэй – наўздагон Ісусу.

1947

Сямейны фатаздымак
(*Polska fotografia rodzinna*)

У цэнтры мусіў быць стары дзядуля,
але курыў – і дым схаваў аблічча.
Унук малому брату круціць дулю.
Сын адварнуўся. Бабця ўнучку кліча.
Дачка ў слязах, нахмурыў бровы зяць,
бо сварацца – разводзяцца ў нядзелю...
А так напраўду ні халеры не відаць –
фатограф п'яны ў бэлю.

1947

Блаславёныя крылы птахаў
(Pochwalone niech będą ptaki)

Блаславёныя крылы птахаў,
што купаюцца зранку ў сонцы,
нашы подзвігі й нашы страхі,
нашы сны і нашы бяссонніцы.

Блаславёныя серп і аловак,
блаславёныя штэль і бура,
маладзік – Шапэн у аблоках,
ноч – ягоная партытура.

Блаславёныя радасць і скруха,
мёд і лекі ў часы хваробы,
блаславёны лётчык – і муха,
авіятар высокай пробы.

Блаславёныя дождж і спёка,
і каханьня светач адзіны,
кожны верш Аляксандра Блока
і твае, Тыцыян, карціны.

Блаславёныя скокі зайца
і падзенне каштанаў вобзем,
і такі як я, што ўгрызаецца
ў безнадзейную рыфму «восень».

Блаславёная соль на ране,
гузакі па мужчынскай бойцы,
ўсе балконы і ўсе герані,
па якіх сумуюць прапойцы.

Блаславёны святы з малітваю
і салодкі грэшніку плод.
А найперш – караблі, караблі твае,
караблі твае, польскі флот!

1947

Маленькія кінатэатры

(Male kina)

*Станіславу Марыі Саліньскаму,
аўтару «Марскіх аповесцяў»*

Маленькія кінатэатры,
бальзам засмучаным душам!
Рады абабітыя мяккім
чырвоным, як сэрца, плюшам.

Хоць на дварэ яшчэ светла,
вецер лямпу калыша
і запрашае ветла
добрая вестка – афіша.

Гоман стаіць нецвярозы
ў электрычным святле;
прадаюць папяросы,
карамелькі, суфле.

І месяц па трэцяй квадры
нам рукі працягвае сам.
Маленькія кінатэатры,
засмучаным душам бальзам!

Красуня з драўлянай касы
нясе чарадзейства ў масы.
Купляеш білет і ўваходзіш,
а з цемры – пье кіно:

у шолаху кіна-пальмы
пакрочым у кіна-даль мы,
туды, дзе ў срэбраным дыме
чужое жыццё відно.

Сюды, шукаючы схову,
у зліву і завіруху –
і не казаць ані слова,
і не рабіць ані руху.

Гаючы прамень, ён варты
пакут у зраненым сэрцы.
І дрэмлеш у кінатэатры,
як валянцінка ў канверце:

«Ці кахаеш мяне хоць крышку?
Знаеш, цяжка спаць на самоце.
На якім сустрэнемся мосце?
Цалую,
твой Плюшавы Мішка».

І выходзіш зачараваным
кінематографаманам,
брыдзеш супраць ветру ўскраінай
і згадваеш сінема:

маленькія кіназалі,
дзе хэпі-энд у фінале
для ўсіх, каму не казалі,
што хэпі-энду няма.

1947

Лірыка

(*Liryka*)

Смерць? Калі ласка, здамся.

Але спярша ўсё аддам за
шпацыр па любым горадзе:
кrotchыць па ім, смех дый годзе,
з «Пятнаццатым вальсам» Брамса,

пад вокнамі з цынерарыяй
на хвілінку спыняцца,
пад цынерарыяй-арыяй,
кветкай-галюцынацыяй,

якая (галюцы-на-цы-я)
схаваную цемру поўдня
галасамі напоўніць:
пляц і на пляцы – я.

Так, нібы ўсё магчыма –
жыць, як усякі іншы,
ляцець у свет за вачыма
белай пушынкай вішні.

А свет, як раней, зялёны,
і жонка пірог пячэ,
і ў гнёзды носяць вароны
галінкі, носяць яшчэ.

1948

Элегія
(*Elegia*)

Я счарнеў, я схуднеў ад болю,
ані знаку былых манер –
сямяю шпагамі меланхоліі
я працяты, як Апалінэр.

Галава, як цэбар, цяжкая,
не магу заснуць, хоць крычы.
А раней тут такое... такая...
сон і ява... бывала ўначы.

Стук. Кашчавая. «Я і ўдзень вас
не хацеў бы мець у гасцях».
А яна: «Патанчым, Ільдэфанс?»
Я адказваю: «На касцях?»»

І пайшоў, як быў, у піжаме,
у батлейку да Касцяной.
Вецер сек піжаму нажамі –
мабыць, танчыў гэтак са мной.

Мы прыйшлі на ейны падмурак,
раптам смерць – у слёзы і крык:
«У піжаме тваёй сем дзюрак,
выглядаеш сямёркай пік».

Я кажу: «Бо ўміраю ад болю я.
То давай па сто за каўнер!
Сямю шпагамі меланхоліі
я працяты, як Апалінэр».

1948

Гімн старых

(Hymn starców)

АД АЎТАРА

*Я заўсёды стараўся запаўняць скандальныя прагалы.
Так, мая «Страсная заба: верс для сапялявых»,
упершыню апублікаваная ў даваенных «Шпільках»,
прывнесла мне ўдзячнасць – не толькі на радзіме,
але й за мяжой – з боку людзей, якія пакутуюць на
гэты жахлівы маўленчы дэфект. І да сённяшняга
дня «Страсная заба» – разынка маіх шматлікіх
паэтычных вечарынаў.*

*Тое самае са старымі. Дарэмна вы сталі б гартаць
паэтычныя анталогіі ўсяго свету – нідзе не знойдзеце
гімну для старых. Спадарары гімнасіцы, шукаючы
надзённых тэмаў, упарта абмінаюць старых.*

*Прыкры недагляд? Беспрэцэдэнтны эгаізм? Не ведаю.
Затое з пэўнасцю скажу, што старыя таксама
прагнуць мець сваю харавую песню. Таму я запаўняю
гэты недарэчны прагал – і вось вам вынік маёй
шматгадовай працы.*

I

*Нас мільярды на гэтым свеце,
мы на вас глядзім праз пенснэ.
Мы гадамі сядзім на дыце,
ад бяссоння – храпім у сне.*

Мяса нельга, кісель не лезе,
і нервуе кухонны нож.
Басанож нельга бегаць па снезе,
нельга нават – не басанож.

Хор

Хай відэлец магілу нам рые,
хай катуюць аўсянай кашаю –
смела станьма на голаў, старыя!
Бо зямля – маладым. Неба ж – нашае!

II

Мы яшчэ не змарнелі духам,
кожны шпацыр – моцы парад.
Калі нешта здарыцца з вухам,
слыхавы дадуць апарат.

Ды ў грудзях барахліць машынка,
і на яве ўсё болей сну.
З'елі шынку. Яшчэ адну шынку.
І канец. І астры ў труну.

Хор

Хай відэлец магілу нам рые,
хай катуюць аўсянай кашаю –
смела станьма на голаў, старыя!
Бо зямля – маладым. Неба ж – нашае!

1948

Трубны каляднае пошты
(Trąbki świątecznej poczty)

Сённяя зноў праз мора і лес
мчыцца пошта на крылах і без.
На Каляды – цудоўныя змены:
кожны раптам зрабіўся пісьменны.
Хто пярэ не бярэ цэлы год,
сённяя піша паштовак пяцьсот (ці шэсцьсот).
Лісты з віншаваннямі Франя і Маня
шлюць, бо калядная ў іх лістаманія.
Учора ў Кракаве, проста на Рынку,
лісты разарвалі паштовую скрынку.
Пішуць усе! Не пытайце, навошта...
О, зноў калядная пошта:
апошні масток праз апошнюю рэчку –
і пошта ўварвецца і ў ваша мястэчка.
Цераз сумёты мчыцца фургон
і дзьме ў свой паштовы клаксон:
«Лісты і пасылкі! Для мамаў! Для татаў!
Дзеткам – прэзенты! ШЧАСЛІВЫХ СВЯТАЎ!»
У аддзяленні чатыры акенцы,
у кожным акенцы па мілай паненцы.
«Мне, калі ласка, дзве тэлеграмы
адправіць. І ліст заказны для мамы».

«...а яшчэ купіў жонцы котачку,
канарэйка ўцякла праз фортачку,
рыбка вялікая здохла, малую
котачка з'ела. Моцна цалую...»
А дзве тэлеграмы – для пана Ансэльма:
«Калі ганарар?» і «Дзе грошы, шэльма?»
І, калі ласка, пакецік цыбулі.
Так, бандэроллю. Бо гэта дзядулі.
Хоць драбязя, але дзед будзе рады,
што родны ўнук не забыў на Каляды.
У Лодзь – бандэроль. Тэлеграмы – у Гдыню.
Ліст заказны – у Варшаву, багіня!
Дзякуй, красуня! Вы – цуд між дзяўчатаў!
Да пабачэння! ШЧАСЛІВЫХ ВАМ СВЯТАЎ!
Кожную хвілю, з ранку да вечара
пошта працуе, нястомная й вечная.
Хутка! Надзейна! Нізкія кошты!
Пошта, спадарства! Калядная пошта!
Елкі мільгаюць, слупы і драты.
Едзе фургон, а ў фургоне лісты.
Зайцы, уцякайце! З дарогі, ласі!
Фэлюсь, гані! Заказныя вязі!
Лісты для цывільных, лісты для арміі,
і для Ёроцлава, і для Варміі.
З вершыкам ліст у Шчэбжэшын, хрушчу.
(Я атрымаць гэtkі самы хачу.)

Мчаць паштары. Іх заўважыць няцяжка.
Золатам трубаў ззяе фуражка.
Для гораду й вёскі, палацаў і хатаў.
Пошта для ўсіх нас. ШЧАСЛІВЫХ НАМ СВЯТАЎ!

Пакуль у дамах граюць на піянінах,
смажаць карпаў, катлеты і дранікі,
за вокнамі кружыцца 30 мільярдаў сняжынак,
халодныя кветкі на шыбах –
ратуйце, батанікі!

Ой, цяжка ў завею брысці паштару.
З лістом. З інваліднаю пенсіяй.
Па ўсіх паверхах. Уніз і ўгару.
Вавёркай у коле. Наперад і з песняй.
Заўсёды ўсё тое ж, хоць розніцца фон:
хоць пеўні пяюць, хоць запаляць неон,
з лістом ці з пасылкай, стары ці дзіцё –
чакацьме яго ўсё жыццё.
Бо поштай можна адправіць, што хочаш:
сэрца, ці боты, ці вершы ў слупчак:

*«Я кахаў цябе ўлетку і ўвосень,
я кахаў узімку й вясной,
можа, дзевяць год, можа, восем
я з табою, а ты са мной.*

*Не ўяўляю сябе самога
без цябе, як ноч без агню.
Ты параза мая й перамога,
сон і ява, якую – сню».*

Калі маё сэрца любоў разарве,
згадайце, як я, без цара ў галаве,
на месяц ляцеў пад катрынку.

КІНЬЦЕ ПЯРО МАЁ Ў ВІСЛУ, СЯБРЫ,
ЦЕЛА – НА ЎСЕ ЧАТЫРЫ ВЯТРЫ,
А СЭРЦА Ў ПАШТОВУЮ СКРЫНКУ.

1948

Варшаўскі рамізнік
(*Warszawscy dorożkarze*)

Ці далёка, ці блізка вёз,
а ў канцы тую ж байку бае.
Хай з нябёс паляціць авёс,
скажа вам: «На авёс не хапае».

Захрапіць ці пацягне люльку –
храп ды кашаль на ўсю ваколіцу.
Паважае піва. Пад рульку.
І ніколі ў жыцці не голіцца.

«Бо галіцца – патрэбныя грошы,
а пасля халадно галаве.
Бачыш месяц, пане харошы?
Хоць не голіцца, а жыве!»

1949

Каб я меў адзінаццаць капелюшоў...

(Gdybym miał jedenaście kapeluszy)

Каб я меў адзінаццаць капелюшоў,
першы ў шафу схаваў бы, пасля не знайшоў.

У другім безнадзейна шукаў бы той першы –
і знаходзіў бы ў трэцім квітанцыі й вершы.

Насадзіў бы ў чацвёртым пралесак ды крокусаў.
Пяты быў бы ўжываны выключна для фокусаў.

Шосты вышлю дзяўчыне з цыдулкай: «Кахай!»
Сёмы проста павешу. Вісіць – і няхай.

Абазур можна выразаць з восьмага ножыкам,
а ў дзевятым кватэру зрабіць хатнім вожыкам.

Што з дзясятым рабіцьму я капелюшом,
не ўяўляю. Апошні над Віслай сарве скавышом.

Бо сказала аднойчы паэтка тутэйшая:
«Ёсць галовы за ўбор галаўны галаўнейшыя».

1949

Тытунёвы кіёск
(*Budka z papierosami*)

Кіёск. А ў ім дзень за днём
Гандлюе ўдава тытунём.

Сумна. Хочацца флірту.
«Мне, добры вечар, без фільтру.

Так, атрымаў аванс.
А кветкі?.. Гэта для вас».

Быццам прыстойны кліент,
А тут – разгубіўся ўшчэнт.

Млее. Глядзіць на ўдаву.
Зусім згубіў галаву.

Штовечар туды нясецца:
Кветкі. Цукеркі. Сэрца.

І хай пазайздросцяць удовы.
У небе месяц. Мядовы.

1949

***Страшная трагедия майстра
з вулицы Макатоўскай***

*(Straszna tragedia zegarmistrza
z ulicy Mokotowskiej)*

Гадзіннікавы майстар з Макатоўскай
на Макатоўскай вуліцы жыве:
нясеш гадзіннік майстру з Макатоўскай –
ён чысціць шасцярэньку. Або дзве.
І твой гадзіннік зноў, усім на дзіва,
паказвае дакладна і праўдзіва.
Ды ёсць яшчэ рэўматыкі, астматыкі,
студэнты, дэкадэнты і лунатыкі.
Гадзіннік пачыніў, а ім без розніцы:
бяруць, але ўсё роўна ўсюды позняцца.

1949

Лірычная размова

(Rozmowa liryczna)

- Скажы, як мяне кахаеш.
- Скажу.
- А скажы!
- Кахаю пры сонцы. Кахаю ў дажджы.
Кахаю ў берэце і ў капелюшы.
- Калі канцэрт. І ў ветры на шашы.
- У бэзе й маліне, бярозах і клёнах.
- Калі спіш. Калі працай занятая плённай.
- Калі яйка згатуеш, надбітае крышку.
- І нават тады, калі падае лыжка.
- У таксоўцы. У іншым аўто. Без вынятку.
- Пры канцы шпацыру і на пачатку.
- Калі з грабянцом. Калі возьмеш келіх.
- У небяспецы. І на арэлях.
- У абутку і без. У гарах і на моры.
- І ўдзень. І ўначы. І заўтра. І ўчора.
- І ўвесну, з першым птушыным куплетам.
- А ўлетку кахаеш ты?
- Як само лета.
- А ўвосень, калі дзень пахмурны і сонны?
- І тады, як губляеш мае парасоны.

– А зімой, калі ў срэбры аконнае шкло?

– Зімой – як вясёлы агонь, як цяпло.

Ля сэрца твайго спачываю ў кунезе.

А за вокнамі снег.

І вароны на снезе.

1950

Як я быў папулярны
(Złudzenia popularności)

У выходныя, лагодныя,
нібы скрыпка Страдывары,
з добрай мэтай пешаходнаю
шпацырую па бульвары.

А ў парках звіняць капяжы.
Прыемна, і не кажы!

І вось што мяне здзівіла:
усе мінакі навокал
мне так усміхаюцца міла –
так міла з іхняга боку!

Хто едзе ў аўто, хто пешкі –
і ўсе мне дораць усмешкі.

Што гэта? Знак салідарнасці?
Даніна павагі мэтру?
О папулярнасць папулярнасцяў!
(І ловы ветру).

Мабыць, мой твор віною,
што ля сэрца ў кішэні:
«О ўзрушэнне незямное!
О незямное ўзрушэнне!»

А можа, пусцілі па радыё
на ўсю краіну і свет:
«Няхай і далей нас радуе
прызнаны ў свеце паэт!»

Таму і б'юць у літаўры:
здабыў вядомасць па праве
і вась пажынаю лаўры
й памру ў пашане і славе!..

Ажно знаёмая дама
яснасць нарэшце ўносіць:
«У вас чарнільная пляма
на носе».

1951

Начальнік і помнік

(Dyrektor i pomnik)

Асёл з гэткім важным тварам,
быццам ён – шышка якая,
гуляючы важным бульварам,
скульптара сустракае.

Кажа: «Рады сустрэчы,
чуў пра твой талент і густ.
Ці не зробіш, дарэчы,
з гэтай прычыны мой бюст?

Толькі надай маёй пысе
ўзнёслых думак пячатку,
што з філасофскай высі
прыклад даюць нашчадку.

Каб я стаяў – мармуровы,
ці – нават лепей – з граніту,
бо граніт больш суровы,
так, граніт – менавіта!

А найлепей – у бронзе,
як Мантэнь ля Сарбоны.
І пару словаў у прозе,
мудрых, нібы з амбону.

Каб летам ці на марозе
нашчадкі білі ў далоні.
І я... і я ўвесь у бронзе
на ія... іянiчнай калоне.

Каб велiчны позiрк волата
і як гэта... iнтэлігента...
А слухай, зрабi мяне з золата,
а вочы – два дыяменты!

Або ў поўны рост, як ты лічыш?
І каб у рукі – гiтару...
А ганарар – як палічыш,
нельга ж без ганарару!»

Скульптар: «Праект удалы,
усе варыянты файныя,
толькі з матэрыялам
цяжжасці надзвычайныя.

Бо тут не хопіць звычайных
метадаў нашай працы,
Вы ж такі важны начальнік,
трэба вельмі старацца!

Ды ёсць адзін, прыгажэйшы
ад горнага крышталю...»
«А што за ён? Нетутэйшы?»
«Выпадзе снег – зляплю».

1951

Паэт і апельсіны

(Poeta i pomarańcze)

Недаступна пісаў і хулі-
ганіў з месяцам рызыкаўна.
Музы-сцервы нешта пачулі
і крычаць: «На суд таго клоўна!
Верш піта нам недаступны!» –
так крычалі і білі ў бубны.
Білі гучна, раўлі натхнёна,
і цягнулі да Апалона.

Толькі бог старажытнай Грэціі,
кажуць, выйшаў: адскочыў у Кракаў,
на антычную канферэнцыю,
штось на тэму міфаў і знакаў.
Новы рэбус класічных узвышшаў:
зранку быў, а пасля ўвесь выйшаў.

Наш піт не плакаў дарма.
Наш піт быў розумам шпаркі.
«Калі шэф, кажуць, няма,
можа, зойдзем да сакратаркі?»
(Сакратарка, яна ж намесніца,
мела ногі – адсюль і да месяца.)

Толькі музы ўсё білі ў бубны:
«Верш піта нам недаступны!
Верш піта нам недаступны!» –
білі ў ладкі, прабачце, у бубны.

У піта адмовілі нервы:
«Я папраўлю верш!.. Ды спярша –
не дарма ж са мной на пленэр вы? –
я затанчу. Спявай, душа!»

І затанчыў. І заспяваў.
Музы-сцэрвы казалі: «Ваў!»
А прысутны просты мужык
адгукнуўся так: «Музы, шык!
Яго верш зусім не недаступны, а наадварот,
шаноўныя, усім культурным людзям зразумелы».

І ў прысутнасьці простага люду
абяцаў ён музам наступнае:
«Недаступных вершаў не буду
больш пісаць, а толькі даступныя.
Не пісацьму слізкага, коўзскага,
а – даступней за Маякоўскага...
за Міцкевіча... за Эхіла...
ува мне вялікая сіла!
Напішу, як Дантэ, тэрцыны:
у трох частках, і ўсе даступныя...
А вось кошты на апельсіны
чаму сёлета зноў недаступныя?»

1952

Замак з прывідамі або ў справе бракаробаў
(Duchy zamczyska czyli w sprawie brakoróbstwa)

Поўнач. Гадзіннік на замкавай вежы
б'е – аж калоціцца шыба.
Свішча ў каміне вецер драпежны
і валасы ўстаюць дыба.

Страшна, аж пот прашыбае халодны,
капае ў соўс і ў піва.
Іншыя збеглі, бо надта жахліва.
Я ж за сталом, бо галодны.

Прывіды блізка. Ой, доля цяжкая –
голад спатолиць і смагу:
левай рукою відэлец сціскаю,
праваю – верную шпагу.

Хо! хо! хо! вось яны, крочаць уночы!
Першы з пякельнай усмешкай,
ох, набліжаецца, цвік яму ў вочы!
Кроў за ім сцелецца сцежкай.

Спераду бацька, галоўнай фігурай,
кроў свішча з носа і з вуха,
следам сыны, тагасветнай віхурай,
сталі і кажуць: «Паслухай,

ты, што адзіны не ўцёк! За адвагу
маем табе ўзнагароду:
слухай, адклаўшы відэлец і шпагу,
аб гібелі нашага роду...»

А найстарэйшы: «Нахабныя здані,
бацькі паперад не лезце!
Я лепшы майстар расказваць паданні,
здолею й сам апавесці.

Вось жа, чужынец, за срэбнаю плыняй,
за агароджаю парку,
жыў я з сям'ёю ў вясковай хаціне,
сціплюю вёў гаспадарку.

Жыў бы шчасліва, каб не жанчына
ды прываротнае зелле...
Сябра стары мой, жэнячы сына,
нас запрасіў на вяселле.

Сціснула сэрца, ах, прадчуваннем,
блізіцца, ох, навальніца...
Брыдкімі ехаць усё-ткі не станем:
«Дзеткі, давайце галіцца!»

Сын мой, каторы найбольш у крыві з нас,
бедны мой Геліядор! –
бацьку паслухаў і кожнаму вынес
брытваў айчынных набор.

Брытва «Палонія», ведаеш марку...
І пачынаем патрошкі.
Раптам, з парэзам ад вуха да карку,
падае сын мой на дошкі!

Следам трынаццаць нявінных ахвяраў,
хлопцы мае – на зямлі ўсе,
не дагаліўшы скрываўленых твараў!..
Я дагаліўся й зваліўся.

Потым не помню... Пякельны сабака,
духі, пачварныя здані...
З дзеткамі ў замку вяду, небарака,
прывіднае існаванне.

Хай абміне цябе гора з бядою,
лёзаў тупая іронія:
лепш не ўжывай (лепш хадзі з барадою!)
брыдкую брытву «Палонія»!»

Пане рэдактар, прашу як паэт:
як друкаваць меш мой верш (і партрэт),
можаш – без назвы, можаш – без даты,
толькі партрэт – барадаты!

1952

У леснічоўцы

(W leśniczówce)

Тут, дзе ў нябёсах цэлы
хор распяяных зорак,
домік з чырвонай цэглы
абжывае пагорак –
наш сцоў, Леснічоўка Пране,
у вераснёвым убранні.

Хмель на рогах аленевых
ледзь трымаецца, сыпкі;
шыбы ў лісцях асенніх,
восень ва ўсхіпах скрыпкі –
ледзьве кранеш скрыпку тую,
жаліцца й лямантуе.

За вокнамі лес і поле,
хвоям музыка сніцца.
Ноч прыходзіць паволі,
і на сталі – газніца
шуміць, святло гаваркое:
кажуць, Шапэн меў такое.

Ноч музычнай віхурай
доўжыцца да світання,
месяц са срэбнай фрызурай
грае, як Бах на аргане,

елкі, дубы і хвоі –
фартэпіяна жывое,
што ў Леснічоўцы Пране
грае за ўсіх старанней.

Вецер блукаў дубровай,
над возерам летуценіў...

А парой вечаровай
зноў газніцаў і ценяў
філіграннае гранне
й месяц з яго дарамі,
нібы ліхтар пры браме,
у Леснічоўцы Пране.

Едзе фурманка ночы,
як дзіцячы малюнак,
фурман заплюшчыў вочы,
конік згубіў кірунак,
цені бягуць па сценах,
срэбны фіякр у тых ценях,
о, Леснічоўка Пране,
падарожжа да рання.

Ноч засыпае падворак
срэбным святлом, бы снегам;
шыбы ў зіхценні зорак
робіць узорным небам –
і, як сяброўка блізкая,
зорка з люстэрка бліскае.

Верасень 1952

Хмель на рогах алeneвых...

(Chmiel na rogach jelenich...)

*

Хмель на рогах алeneвых,
арабіна ў вазоне,
за вокнамі вінаград,
герані на падваконні.
Бы карціна ў восеньскай раме,
ззяе возера вечарамі,
ля вады палавее трысцё.
Хутка й восень у Лету кане,
а таму ўсё раней на змярканні
асвятляем лямпай жыццё.

Толькі вечар яшчэ далёка,
за сталом працоўная спёка,
каб у вершах – святло жывое.
Але ж людзі не струны скрыпкі,
і радок мой скардзіцца, хрыпкі,
як пабітая ветрам хвоя.

*

Леснічоўка стаіць на ўзвышшы,
так што я – таксама на ўзвышшы.
Хмель на рогах – добры пасаг.
Зеляніна жаўцее ў лясках.
Месяц ходзіць па рукапісах,
крэсліць словы – і новыя піша.

*

Я б раней не паверыў ніколі –
бы ў рамане, прачнуўся ў верасні:
вінаград – над вокнамі ўверсе,
а буслянка – вышэй, на стадоле.
І штовечар смяюцца совы:
зацягнуўся раман мой часовы.

*

Тут падлога – старыя маснічыны:
зробіш крок – і рып гарманічны.

Печка ўвосень – дарунак багоў.
Хмель звісае з рагоў...

Каб жа гэта зрабіць эмоцыяй,
трэба спробаў сотні і тысячы,
трэба шмат намаганняў і моцы,
каб твой верш чалавека датычыўся,
каб звінеў у радках твой час.
Пра цябе. Пра мяне. Пра нас.

*

Тут, над возерам Нідскім, висока –
леснічоўка з назваю Пране:

вінаград захінае ў спёку,

і герані паўсюль, герані!

Тут, над возерам Нідскім, зранку
свеціць сонца – проста ў буслянку.

1952

Жывёлы глядзяць на нас
(*Zwierzęta patrzą na nas*)

Певень склікае вечы:
«Страшныя ку-ка-рэчы!
Ко-ко-ко-коцімся ўніз!
Сёння прыйшла паперка,
быццам усе мы цяперака
трапілі
ў чорны
спіс!

«Куд-куд-куды? Ты хворы?» –
страх авалодаў птаствам.
«Хтось палічыў нашы пёры
фармалістычным мастацтвам.

Ды іншым зраблюся цяпер я...»
І зрабіўся, курам на здзіў:
сам аскубаў сваё пер'е –
і як шкілет хадзіў.

Дзеля такой фрызуры
ўпала вытворчасць яек,
а певень:
«Затое цэнзура
са школьных не выкіне баек».

І ўсе кураняты й квочкі
подзвіг яго паўтарылі:
адна выдзёўбае вочкі,
іншая ломіць крылле:

«Навошта тое крыло мне?
Трэба, дык трэба, пліз!
Для тых, хто не лётае, помні,
крылы мець – фармалізм».

І лось: «Як трэба, то трэба»,
і – з разбегу аб дрэва,
разбіў галаву, развітаўся з рагамі,
але застаўся ў школьнай праграме.

І дуб, аб які – галава лася,
струхлеў. А што застава-ла-ся?

Сняжынкі, заплакаўшы хорам,
што непатрэбным дэкорам
скупаць чыстай красе,
у момант расталі ўсе.

Месяц, нібы люстэрка, як трэсне.
І дрозд на горла стаў сваёй песні.

А ўночы павыпаўзлі ёрыкі
з могілак бюракратаў,
і стала болей рыторыкі,
правілаў, пылу і кратаў.
Паадкрывалі краны з нудою,
сонца і зоры заліўшы брыдою,
каб зямля з чалавецтвам
страцілі розум і рух, –
і крочаць важнай хадою,
паветрам, зямлёй і вадою,
на радасць
дзяржвыдавецтвам,
у дазволены
друк.

1953

ЗМЕСТ

Пінокія.....	5
Ненасытнасьць	6
Восень	7
Стайня ўзімку	8
Вуліца шарлатанаў.....	9
Малітва сляпога лунатыка	11
Салют, мадонна	12
Вуліца Таварная.....	13
Падарожжа ў Шчаслівую Аравію	14
Evviva la roesia	15
Партрэт панны Наэль	17
Элегія матыльку, раструшчанаму грузавіком	18
Песня пра страшнага капітана Папавая	19
Нараджэнне	21
Смерць паэта	22
Вясельная балада.....	25
Забойства на П'яца Ірэале	26
Ціха-ціха адчынім браму... ..	29
Ідыёты ў байдарках (байка).....	30
Вясёлы мост	31
Мелодыя	32
Песенька	33
Духі ў Варнянах, або Пралог	34
У цэху шарлатанаў крызіс	35
Ноч у Вільні	36

Вільня, Нямецкая вуліца	37
Саламяная ўдава і дрэвы	39
Крычыш у сне... ..	40
Імпрэсарыя і паэт	41
Бачыш, восень.....	43
Запрашэнне на плач.....	44
Урад і грамадства	46
Як нас гады ні лавілі... ..	47
Песня пра салдатаў з Вестэрплятэ	48
Сон жаўнера	50
Ліст вязня.....	51
Божая Маці Палонных	52
Сёмае неба.....	54
Гісторыя з пярсцёнкам	55
Пакахаў цябе.....	57
Зоркі	58
Калі перастанеш кахаць... ..	60
На могілках – там.....	61
Ці я вінен... ..	62
У сне.....	63
Збавенне грэшных	64
Балада пра самотную помпу.....	65
Сіротка.....	67
«Лірыка, лірыка, крохкая эўрыка»	71
Зачараваныя дрожкі	74
З інфернальнай анталогіі	80
Ліст дзяўчатам з друкарні	81

Вераб'іны Вялікдзень	83
Сямейны фатаздымак	85
Блаславёныя крылы птахаў	86
Маленькія кінатэатры	88
Лірыка.....	90
Элегія.....	91
Гімн старых.....	93
Трубы каляднае пошты	95
Варшаўскі рамізнік	99
Каб я меў адзінаццаць капелюшоў... ..	100
Тытунёвы кіёск	101
Страшная трагедыя майстра з вуліцы Макатоўскай	102
Лірычная размова	103
Як я быў папулярны	105
Начальнік і помнік	107
Паэт і апельсіны	109
Змак з прывідамі або ў справе бракаробаў	111
У леснічоўцы.....	114
Хмель на рогах аланевых... ..	116
Жывёлы глядзяць на нас	119

У серыі «Паэты планеты», акрамя выбраных вершаў
К. І. Галчынскага, таксама ёсць у продажы зборнікі такіх паэтаў, як:

Сапфо «Песні»

Франчэска Петрарка «Выбраныя песні з «Канцаньерэ»

П'ер дэ Рансар «Выбраныя вершы»

Ўільям Шэкспір «Выбраныя санеты»

Ёган Вольфганг Гётэ «Выбраная паэзія»

Габрыэла Містраль «Выбраныя вершы»

Умар Хаям «Выбраныя рубаі»

Шарль Бадлер «Выбраныя вершы»

Райнэр Марыя Рыльке «Выбраная лірыка»

Фрыдрых Гельдэрлін «Выбраная паэзія»

Генрых Гайнэ «Выбраныя вершы»

Гіём Апалінэр «Выбраная паэзія»

Эдгар По «Выбраныя вершы»

Федэрыка Гарсія Лорка «Выбранае»

Джон Кітс «Выбранае»

Рыгор Барадулін «Перавыбранае»

Дзімча Дзбялянаў «Выбранае»

Гай Валерыі Катул «Выбраныя вершы»

Яраслаў Вырхліцкі «Выбраная паэзія»

Ян Каханоўскі «Выбранае»

Катры Вала «Выбраныя вершы»

Канстандзінас Кавафіс «Выбранае»

Барыс Пастарнак «Выбраная лірыка»

Аляксандр Чакс «Выбраныя вершы»

Хуан Рамон Хіменэс «Выбраная лірыка»

Юлі Таўбін «Выбранае»

Хаім Нахман Бялік «Выбраная паэзія»

Баляслаў Лесьмян «Выбраныя вершы»

Шандар Петэфі «Выбраная паэзія»

Міхай Эмінэску «Выбраная паэзія»

Ўільям Батлер Ейтс «Выбраныя вершы»

Эмілі Дыкінсан «Выбраная лірыка»

Алесь Разанаў «Перавыбранае»

Мацуа Басё «Выбраныя хайку»
Геарг Тракль «Выбранае»
Сяргій Жадан «Вершы»
Рабіндранат Тагор «Гітанджалі»
Сэсар Вальеха «Выбраныя творы»
Сігб'ёрн Обстфельдэр «Выбраная паэзія»
Томас Стэрнз Эльёт «Выбраная паэзія»
Арцюр Рэмбо «Выбранае»
Нікалоз Бараташвілі «Паэзія»
Фрыдрых Шылер «Выбраная паэзія»
Умбэрта Саба «Выбраныя вершы»
Марк Валерыі Марцыял «Выбраныя вершы»
Ўолт Ёйтмэн «Выбраная паэзія»
Візма Бэлшавіца «Выбраная лірыка»
Мікола Зэраў «Выбраная паэзія»
Адам Міцкевіч «Выбраныя вершы»
Юсцінас Марцінкявічус «Выбраная лірыка»
Бгартрыгары «Выбраныя вершы»
Эдыт Сёдэргран «Выбраная паэзія»
Ду Фу «Выбраная лірыка»
Эрлінг Кітэльсен «Выбраная лірыка»
Ўільям Блэйк «Выбранае»
Уладзімір Маякоўскі «Паэзія»
Гунар Экелёф «Выбраная лірыка»
Вільгельм Мюлер «Выбраная лірыка»
Анакрэон «Песні і фрагменты»
Энхедуанна «Сакральная паэзія»
Архілох «Вершы і фрагменты»
Срэчка Косавел «Выбраныя вершы»
Дзмітро Паўлычка «Выбраныя вершы»
Фернанду Песоа «Выбранае»

Па пытаннях набыцця кніг
серыі «Паэты планеты» звяртайцеся:
paety.planety@gmail.com
Тэл./факс (17) 221.48.71,
маб. (29) 623.35.65.

Галчыньскі, К. І.

Г16 Выбранае / Канстанты Ільдэфанс Галчыньскі; пер.
з польскай Андрэя Хадановіча. — Мінск : Выдавец
Зміцер Колас, 2019. — 128 с. (Паэты планеты).
ISBN 978-985-23-0085-8.

Канстанты Ільдэфанс Галчыньскі (1905–1953) – адзін з самых значных польскіх лірыкаў XX ст. Драматург, празаік і перакладчык, але найперш вершатворца. Эксперыментатар і правакатар-абсурдыст, тонкі гумарыст і востры сатырык, майстра іранічнай фантасмагорыі, стваральнік лірычных мініяцюр і вялікіх паэм. Рафінаваны эрудыт – і «народны» паэт, вядомы кожнаму польскаму чытачу. У розныя гады быў авангардыстам, сюррэалістам і сацыяльна заангажаваным аўтарам, але заўжды заставаўся бліскучым паэтам.

Адрасуецца шырокаму колу чытачоў.

ББК 84(4Пол)-5

УДК 821.162.1-1

Серыя «Паэты планеты»

Літаратурна-мастацкае выданне

Канстанты Ільдэфанс Галчыньскі

ВЫБРАНАЕ

Дызайн *Марціна Русеўскага*

Адказы за выпуск *Зміцер Колас*

Падпісана ў друк 12.12.2019. Фармат 60×90^{1/32}.

Папера афсетная. Друк лічбавы.

Ул.-выд. арк. 3,43. Ум. друк. арк. 4,00.

Наклад 250 асобнікаў. Заказ 54.

Выдавец і паліграфічнае выкананне
індывідуальны прадпрымальнік *Зміцер Колас*.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі
выдаўца, вытворцы, распаўсюдніка
друкаваных выданняў № 1/291 ад 17.04.2014.

Пр. Незалежнасці, 105-14, 220023, Мінск.